

domicilii), ako že dalj časa traja in ni samo prehodno. Glede občinske pristojnosti v Vojvodini ali Medjimurju bi kazalo določiti, da ne nudi ugodnosti ogrskega ženitbenega zakona, ako je pridobljena po 1. decembru 1918 drugače kakor z rojstvom, kakor je to storila Avstrija z ozirom na Gradiščansko (naredba zveznega justičnega min. 29. maja 1922, B. G. B. 316). S to omejitvijo bi se morala neobhodno uzakoniti za medpokrajinski pravni promet ta le pravila: 1. Oseba, ki je po pravu lastne pokrajine upravičena skleniti zakon, se mora k poroki pripustiti tudi v pokrajini, po katere zakonih te upravičenosti nima; 2. oseba, ki po svojem pokrajinskem pravu ni upravičena do ženitve, se ne sme pripustiti k poroki niti v pokrajini, kjer bi bila po zakonih te pokrajine upravičena. Seveda mora potem pravilo pod c) veljati tudi za medpokrajinski promet.

Pravilo pod e) je zgrešeno in bi se moralo splošno za vse zakonske spore, ki koreninijo v zakonu o medverskih odnosjih, normirati izključna pristojnost državnih civilnih sodišč.

Zaključek naših izvajanj je ta, da je osnutek tako pomanjkljiv, da brez temeljite preuredbe vsaj glede oddelka VIII. ni sposoben za uzakonitev. K izdelavi novega načrta bi se morali pritegniti zastopniki vseh naših različnih pravnih območij.

Kolizijska norma mednarodne kupoprodaje (premičnin).

Prof. Lapajne.

1. Zadevna kolizijska norma je v ospredju današnje diskusije. Kongresa International Law Asociacije (na Dunaju 1926) in Instituta de droit international (v Lausanni 1927), mednarodna trg. zbornica in končno VI. haaška zasebnopravna konferenca (1928) so se bavili ž njo. Kolizijsko normo potrebuje ves mednarodni uvoz in izvoz. Da ni že zdavnaj odkrita, priča o nerazvitosti mednarodnega zasebnega prava, a hkratu o težavnosti problema, ki ga je rešiti. V neki meri se da počasno njegovo reševanje razlagati iz dveh okolnosti: da so ku-

poprodajne zakonodaje držav že v precejšnji meri vsebinski izenačene, tako da v tej meri konflikti pravnih redov več ne nastajajo, in iz nadaljnje okolnosti, da so norme kupoprodajnih zakonodaj iz večine popustnega značaja, tako da se moreta pogodbenika dogovoriti na pravni red, po katerem želita uravnati učinke kupoprodaje. Kolikor so še vsebinske razlike med nacionalnimi kupoprodajnimi zakonodajami, in se stranki na merodajni pravni red ne dogovorita ali radi prinudnega značaja norm dogovoriti ne moreta — ostane kolizijska norma prej ko slej potrebna. Odtod živahno prizadevanje, jo odkriti in v mednarodnem kolektivnem dogovoru uzakoniti.

2. Zadevna kol. norma spada h kol. normam mednarodnega pogodbenega prava (poslovnih obligacij). Vendar se s to ugotovitvijo rešitvi problema nismo nič približali, kajti kolizijska norma za mednarodne pogodbe (poslovne obligacije) je še sama neodkrita. Priporoča se pa, da se pomudimo pri prizadevanjih za njeno odkritje, da se ognemo že ovrženim, napačnim ali nesprejemljivim naukom.

Napačno bi bilo, ako bi se uporabljala na presojo mednarodne pogodbe *lex fori*. Pravni red, veljajoč na sedežu sodišča, pozvanega za razsojo spora iz mednarodne pogodbe, nima ž njo nobenega stika. Kajti določitevi fora (sodstva določne države) se ravna po drugih, lastnih normah, ne po kol. normah mednarodnega zasebnega prava. Za uveljavljenje spora iz iste mednarodne pogodbe more biti sodstveno pristojnih več držav, a pogodba je obvladovana vedno od pravnega reda ene same. Obvladovana je dalje od pravnega reda takoj ob svojem nastanku, ne šele ob uveljavljenju spora iz nje in neodvisno od tega uveljavljenja. — Le izjemoma je na mednarodne pogodbe uporabna *lex nationalis* pogodbenikov. Pogodbenika ob pogajanju po medsebojnem državljanstvu navadno ne povprašujeta in jima najčešče tudi sicer ni znano. Le, kadar je obema pogodbenikoma državljanstvo skupno, pričakujejo neke starejše zakonodaje, da sta se pri sklepanju pogodbe v tujini ozirala na domovinski pravni red (§ 46, 2 st. grdj. zak., ki pričakuje to od Srbijancev, sklepajočih v tujini; čl. 9 codice civile, ki pričakuje isto od tujcev, sklepajočih v Italiji). Pri nas je pravni red skupnega državljanstva relevanten le po

čl. 85. al. 3 starega men. r. (za zahtevke veljavnosti menične zaveze, izjavljene od tuzemca tuzemcu v tujini). Umestna ter od haaške konvencije (z dne 17. julija 1905) sprejeta je merodajnost skupne *lex nationalis* soprogov za ženitne pakte; a ženitni pakti so pogodbe svoje vrste, neprimerno bližje rodbinskemu, nego prometnemu pravu. Zitelmann in Klein sta se ogrevala za uporabnost *legis nationalis* dolžnika iz pogodbe. Ker sta pa pri vsaki onerozni pogodbi dva taka dolžnika, bi se morale vedno uporabljati dve *leges nationales*, n. pr. *lex nationalis* prodajalca na njegovo stvarno (dobavno) obveznost, *lex nationalis* kupca na njegovo denarno (plačilno) obveznost. V tem primeru bi bil vsak pogodbenik upravičen po drugem pravu (sopogodbenikovem), nego po njem zavezan (svojem lastnem); sinalagmatični značaj pogodbe (pravni koneks med obema obligacijama) ovira tako rešitev. Ako bi n. pr. zahtevala *lex nationalis* kupca naprejšnjo spolnitev dobavne obveznosti, a *lex nationalis* prodajalca sočasno spolnitev dobavne in plačilne obveznosti (iz roke v roko), bi ne bilo izhoda iz kolizije. — Mnogo bolj sprejemljiva s teoretičnega, kakor praktičnega stališča je *lex* skupnega domicila pogodbenikov. Pri tem štejemo za domicil trgovcev in obrtnikov (poglavitnih uvoznikov in izvoznikov) sedež njih podjetja, za domicil zasebnikov kraj stalne nastanitve. Medsebojni domicil je pogodbenikoma vedno znan in njima vedno važen; kajti na domicilu sta, če ni drugačnega dogovora, dolžna, pogodbo spolniti. Izjemoma tudi ta *lex domicilii communis* ni umestna. Če n. pr. napravita v Ameriki domicilirana Jugoslovana izlet v domovino in skleneta tukaj pogodbo, se ozirata pač prej na jugoslovanski, nego ameriški pravni red. — Kadar pogodbenikoma domicil ni skupen in domicilirata vsak na drugem pravnem področju, nas pusti kol. norma *legis domicilii* sploh na cedilu. Katera obeh *leges domicilii* naj bi imela prednost pred drugo? Uporaba vsake bi kršila ravnopravnost pogodbenikov. Mnogi se vnemajo za prednost prodajalčeve *lex domicilii* kot stvarnega (dobavnega) dolžnika; a kako se naj opraviči ta privileg, in kateri kriterij naj odločuje o privilegu pri onih mednarodnih pogodbah, kjer sta oba pogodbenika stvarna dolžnika n. pr. pri menjalni? Zoper kumu-

lativno uporabo obeh *leges domicilii* na sličen način, kakor zgoraj obeh *leges nationales* (torej zoper uporabo *legis domicilii* prodajalca na njegovo dobavno, *legis domicilii* kupca na njegovo plačilno obveznost), govori, kakor tam, sinalagmatični značaj onerozne pogodbe. Kumulativna uporaba obeh *leges domicilii* v drugem smislu, da bi bila eden in drugi pogodbenik upravičena in zavezana vsak po svoji *lex domicilii*, je sploh nemožna, ker bi dovedla do vsebinske inkongruence med pravico enega dela in ustrezno obveznostjo drugega.

3. Preostaja kol. norma *legis loci actus*, tukaj nazvana *lex loci contractus*. Njo so učili že statutarji; uzakonila jo je večina držav evropskega kontinenta, tudi mnoge izvenevropske; zlasti velja v deželah staroavstr. o. d. z., srb. grdj. zak., v Franciji, Belgiji, Holandiji, Španiji, Italiji, Japonski, tudi v nekih ameriških državah in angleških dominionih. *Locus actus* je pogodbenikoma vedno znan. Najčešče je identičen ž njiju skupnim domicilom, tako da indicirata obe *leges* (*loci contractus* in *domicilii communis*) isti pravni red (kar je posebno ugodno). Kadar se izjemoma pogodba ne sklepa na skupnem domicilu, smo na goriomenjenem zgledu (amer.-jgsl.) videli, da gre prednost *legi loci contractus*. Nadaljnja, najvažnejša odlika *legis loci contractus* pred drugimi je, da se presojajo ob njeni uporabi pravice in obveznosti enega in drugega pogodbenika po enem s amem pravu, tako da odpadejo i inkongruence vsebin med pravicami in obveznostmi i ovire, izvirajoče iz pravnega koneksa med obema obligacijama. Tudi po sami naravi občutimo, da ima pogodbeno razmerje še največ odnošaja k pravnemu redu kraja, kjer nastane; o deliktih obligacijah ne dvomi že stoletja nihče, da nastajajo lege *loci delicti commissi*. — Vendar tudi uporaba *legis loci contractus* ni brez senčnih strani. *Legi loci contractus* se predvsem očita, da je v nekih (a redkih) primerih brez pravne relevance n. pr. pri sklepanju pogodbe v drvečem vlaku. Dalje, da dela pri pogodbah, sklenjenih *inter absentes*, kadar živita oferent in akceptant na raznih pravnih področjih, ugotovitev sklenitvenega kraja nepremagljive težave n. pr. če uzakonjuje oferentovo pravno področje tzv. prejemno, akceptantovo tzv. oddajno teorijo, in sl. Navzlic temu ima *lex loci contractus*

med internacionalisti še največ privržencev. Žal, da tudi ti niso edini med seboj: Eni poudarjajo relevanco pravnega reda kraja, kjer se je pogodba sklenila, drugi kraja, kjer se naj pogodba spolni. Zadnji se ognejo na ta način opisanim senčnim stranem legis loci contractus. Ko so ob unifikaciji nemškega civilnega prava koncem pret. stoletja odtehtovali dobre in slabe strani posameznih, za mednarodne poslovne oblige zadrževanih kol. norm, se niso mogli odločiti za nobeno in so jo pustili neuzakonjeno. Nemška sodna praksa se je odločila (po Savignyjevem nauku) za pravni red kraja spolnitve, ki ga danes v Nemčiji uporabljajo z zadovoljivejšim uspehom, nego drugod pravni red kraja sklenitve pogodbe. Vendar se zdi, da problem tudi z izključno uporabo legis loci solutionis ni rešen.

4. Moderne zakonodaje mednarodnega zasebnega prava skušajo obvladati problem z uzakonjenjem dolge vrste specialnih kol. norm za posamezne tipe mednarodnih pogodb in z daleč segajočim diferenciranjem generalne kol. norme za nje. V mislih imam poljski zakon z dne 2. avgusta 1926, št. 581 in načrt čsl. unif. o. d. z. Pred pravnimi redi, indiciranimi po kol. normah, uporabljata obe zakonodaji seveda pravni red, na katerega se pogodbenika (v mejah popustnega prava) dogovorita (kar pa ni kol. norma v tehničnem pomenu besede).

Specialne kol. norme predvidevata cit. zakonodaji zlasti za razne tipe tzv. množičnih (mnoštvenih) pogodb, t. j. za pogodbe, ki jih sklepa en pogodbenik z množico spopodbenikov z bistveno enako vsebino. Tukaj prevladira položaj prvo-navedenega pogodbenika, n. pr. države, javnopravne korporacije, javni poklic izvršujoče osebe, zavarovalnice itd. napram onemu sopogodbenikov (dobaviteljev, klientov, skleniteljev zav. pogodb) v taki meri, da obvladuje pogodbo vedno pravni red kraja njegovega sedeža. Tako specialno kolizijsko normo predvidevata obe zakonodaji tudi za en tip mednarodne kupoprodaje premičnin. Čl. 8, št. 3 polj. zak. odreja: »Na pogodbe, sklenjene v detajlni trgovini, se uporablja pravo kraja, kjer je nastanjen prodajalec.« § 23. al. 2, št. 1 čsl. nač. predlaga v obliki domneve: »Pri prodajah v izvrševanju trgovine ali obrta . . . je imeti, da sta se stranki molče podvrgli

pravnemu redu kraja, kjer je trg, ali obrtna naselbina prodajalčeva.« Obe specialni kol. normi navezujeta torej na lex prodajalčevega domicila (sedeža njegovega podjetja).

Generalno kol. normo za mednarodno pogodbo diferencira čl. 9 polj. zak. tako-le: »... uporabiti je pravo države, v kateri imata obe stranki ob sklenitvi pogodbe svoje domovališče. Ako domujeta v raznih državah... in je obveznost obojestranska, je uporabiti pravo države, v kateri je bila pogodba sklenjena. Pogodbo med odsotnimi je šteti za sklenjeno na tistem kraju, na katerem prejme oferent akcept oferte.« A § 25 al. 1 čl. nač.: »Pri drugih pogodbah naj se uporabi pravni red države, v kateri imata obe stranki skupno svoje domovališče, če nimata domovališča v isti državi, velja pravni red kraja, kjer je bila pogodba sklenjena; če je pa bila sklenjena med odsotnimi, velja pravni red dolžnikovega domovališča.« Obe generalni kol. normi indicirata, kakor vidimo, pred vsemi drugimi pravnimi redi legem domicilij communis pogodbenikov. Kadar pogodbenika nimata domovališča na istem pravnem področju (v isti državi), in je pogodba sklenjena inter praesentes, uporabljata legem loci contractus. Če je sklenjena inter absentes, velja po polj. zak. še vedno lex loci contractus ter se hkratu uzakonjuje (dopolnjuje materialno pravo z normo), kako se v tem primeru določi locus contractus (v smislu sprejemne teorije). Čsl. nač. pa predlaga, naj se mednarodna pogodba, sklenjena inter absentes, ako pogodbenika ne domujeta na istem pravnem območju, presoja lege domicilij debitoris (katerega dveh debitores? obeh?)

Legi loci actus (contractus) se odkazuje s temi normami, neposredno ali posredno, skoro izključna uporabnostna sfera. Kajti tudi v primerih, ko je uporabiti (po specialni kol. normi) pravni red prodajalčevega podjetja ali (po generalni) pravni red skupnega domovališča, zaključujeta pogodbenika kupoprodajo skoro vedno v območju tega pravnega reda. Zakonodajca se torej ne ogibata toliko kol. normi legis loci actus (contractus), kolikor navezni okolnosti loci actus (contractus) iz gorinavedenih razlogov. — Kljub temu izrečnemu ali tihemu priznavanju merodajnosti legis loci actus (contractus) se bojim, da poljska in češkoslovaška zakonodaja problema še vedno

nista rešili. Kajti *leges loci contractus* sta, kadar ležita kraja sklenitve in spolnitve pogodb v raznih pravnih območjih, dve: *lex loci stipulationis* in *lex loci solutionis*. Obe zakonodaji se ozirata le na prvo; drugo prezirata. S tem bosta dosegli baš nasproten rezultat, kakor nemška sodna praksa. A sigurnost mednarodnega prometa zahteva, da postanejo vsaj kol. norme (če ne materialni pravni redi po vsebini konformni.

5. V nastopnem naj dokazem, da se *lex loci contractus* pravilno umeva in uporablja le takrat, kadar se uporabljata na vsako mednarodno pogodbeno razmerje kumulativno tako pravni red kraja sklenitve, kakor kraja spolnitve, a vsak na drugem področju. — Vsako pogodbeno razmerje doseže svoj gospodarski namen šele s svojo spolnitvijo (z ukinitvijo ustanovljenih obveznosti). Sestoji torej vedno iz dveh pravnih aktov: iz ustanovitvenega (sklenitvenega) in ukinitvenega (spolnitvenega). Vsak teh pravnih aktov je dvostranski, je pogodba: obligatorna ozir. solucijska. Tudi solucijska pogodba potrebuje za svojo veljavnost vse elemente veljavnosti obligatorne: sposobnost strank (da spolnijo ozir. da spolneno sprejmejo), spolnitveni sporazum, možnost in dopustnost spolnitve (a Rimljani so terjali za *acceptilatio* celó obliko). Za mednarodno zasebno pravo sledi iz tega, da je treba *legem loci actus* (*contractus*) uporabljati dva k r a t, in da enkratna uporaba le tedaj ne škoduje, kadar ležita kraja sklenitve in spolnitve v istem pravnem območju. Čim ležita v raznih in različnih, je uporabiti na sklenitveni posele *legem loci stipulationis*, na spolnitveni *legem loci solutionis*. Kakor bi bilo nenaravno, uporabljati na prvi *legem loci solutionis*, tako bi bilo neprimerno, uporabljati *legem loci stipulationis* na drugi. Zakaj naj bi n. pr. pravni red kraja sklenitve prejudiciral o vprašanju, ali je spolnitev pogodbe na drugem pravnem področju možna (dopustna) ali ne?

Priporočam torej dualistično razumevanje kol. norme *legis loci contractus*: uporabljanje *legis loci stipulationis* na sklenitveni, *legis loci solutionis* na spolnitveni posele. Razmejitev uporabnostnih sfer obeh bo napravljala še nekaj

težav, a ne nepremagljivih. — Po m. m. je uporabljati legem loci stipulationis predvsem na zahtevke veljavnosti sklenitvenega akta (razen na zahtevke pogodbene sposobnosti, za kateri imamo specialno kol. normo); legem loci solutionis na zahtevke veljavnosti spolnitvenega akta (z isto izjemo). Isti leges je uporabljati za omejitve ene in druge poslovne volje, sklenitvene in spolnitvene (s pogoji, roki) in na pomanjkljivosti (hibe) poslovne volje (zmote, prevare, silo, ustrahovanje): če se pripete te hibe ob sklepanju, se presojuje lege 1. stipulationis, če se pripete ob spolnjevanju, lege 1. solutionis. Lege loci stipulationis se dalje ravnaajo zakoniti učinki sklenjene pogodbe (zakonita vsebina ustanovljenih pravic in obveznosti, kadar je nista dogovorili stranki sami), zlasti zakoniti čas, kraj in način spolnitve. K učinkom pogodbe ne spadajo več tzv. spolnitvene (plačilne) modalitete: valuta (če ni dogovorjena), prezentacijski roki, število respektivnih dni, pojem poslovnega časa in poslovnega lokala na kraju spolnitve; vse te modalitete se presojuje že lege loci solutionis. Prav tako (lege loci solutionis) vprašanje soglašanja spolnitve s pogodbeno vsebino n. pr. če ima prodajalec (po dogovoru ali lege loci stipulationis) dobiti blago srednje dobrote. Ugotovitev, ali je dobavil srednjo dobroto, se mora ozirati na srednjo po razmerah kraja dolžne spolnitve. Lege loci solutionis se ravnaajo končno zakoniti spolnitveni (plačilni) surrogati, n. pr. datio in solutum, pobotanje, založitev na sodišču, sploh zakoniti načini ukinitve pogodbenega razmerja (odpoved, ev. smrt). — Rad pripuščam, da bo znanstvo, čim pristane na pravilnost dualističnega razumevanja in uporabljanja legis loci contractus, napravilo k tej opredelitvi obeh uporabnostnih sfer še kako dopolnitev ali korekturo.

Uporabnostna sfera legis loci solutionis je neprimerno večja, nego ona legis loci stipulationis. Pretežna večina sporov iz mednarodnih pogodb, zlasti kupoprodajnih, nastaja namreč povodom njih spolnjevanja, ne povodom ustanavljanja. Zato stopa praktična važnost legis loci stipulationis v ozadje v primeri z važnostjo legis loci solutionis, dasi sta obe leges loci actus. Hkratu zgube s tem na praktičnem pomenu goriopisane senčne strani legis loci stipulationis.

6. Več inozemskih judikatur že danes podpira pravilnost dualističnega razumevanja legis loci contractus. Švicarska judikatura razlikuje med eksistenčnimi pogoji za nastanek pogodbe in med spolnitvijo pogodbe; prve presoja po pravnem redu kraja sklenitve, drugo po pravnem redu kraja spolnitve. Francoska judikatura presoja vsebino pogodbe po pravnem redu kraja sklenitve, način spolnitve po onem kraja spolnitve (obe judikaturi citiram po članku prof. Neunerja v »Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht«, zv. 1—2 iz l. 1928). — Tudi sporadična zakonodajna mesta me podpirajo. Za menična prava se splošno uči, da je treba pri vsaki posamezni menični izjavi, pri kateri ležita kraja prevzema in spolnitve menične zaveze v raznih pravnih območjih, razlikovati med uporabnostnimi sferami enega in drugega pravnega reda: če je menica plačljiva v tuzemstvu, izdana in akceptirana v inozemstvu, se morajo akceptanti, njih avalisti in domiciliati, ko računajo plačilni dan ali ko hočejo izkoristiti respektne dni ali plačati v delnih zneskih, držati tuzemskega meničnega zakona. Za področje mednarodnega čekovnega prava se glasila določbi § 9 al. 2 in 6 starega slov.-dalm. ozir. § 8 hrv.-slav. cit. zak. analogno: O roku za prezentacije čeka, izdanega v inozemstvu, plačljivega v tuzemstvu, odloča tuzemski pravni red; o roku za prezentacije čeka, izdanega v tuzemstvu, plačljivega v inozemstvu, inozemski (tuzemski le, kadar inozemski ne predvideva prezentacijskega roka). Poljski zakon z dne 2. avg. 1926 št. 581, ki uzakonjuje (izvzemši primer skupnega domicila pogodbenikov) merodajnost legis loci stipulationis, se v enem primeru (čl. 10) vendar spomni merodajnosti legis loci solutionis: Po čl. 10 so stranke vezane na zakonite prepovedi (s posledico ničnosti), ki veljajo v državi, kjer dolжник domuje ali kjer ima spolniti svojo obveznost. Celó sklicevanje § 37 našega o. d. z. na § 4 ibid, se tolmači v tem smislu, da na pogodbe, sklenjene med našimi državljani v tujini, ni uporabljati o. d. z., ako te pogodbe nimajo pravnih učinkov pri nas. Po § 46 (2 stav.) grdj. zak. ni uporabljati domovinskega prava na posle Srbov s Srbi v tujini, ako iščejo pomoči pri inozemskem sodišču »zbog zakonih sledstava u tujoj zemlji za njih proističućih«; pri poslih tuj-

cev s tujci v Srbiji je uporabljati grdj. zak. (po 5. stav. *ibid.*) le, »ako bi iz tega zakona i sledstva u Srbiji za njih proistica«. Seveda so to le rahla namigavanja na upoštevni *legis loci solutionis*; pač pa jasno odklanjanje vesoljne moči *legis loci stipulationis*.

7. Še ena napačna uporaba *legis loci contractus* ruši njen kredit. *Lex loci stipulationis* se uporablja rada tudi na posledice zamudne, pomanjkljive ali sicer viciozne spolnitve in na posledice nespolnitve. *Lex loci stipulationis* se često presoja: višina zakonitih zamudnih obresti, jamčevalni, kondikijski, zavarovalni zahtevki (radi ogroženosti terjatve), odstopna pravica radi nespolnitve in dr. Rezultati so nezadovoljivi, kar je obžalovati tem bolj, ker dajo baš ti zahtevki največ povodov za spore na polju mednarodnega pogodbenega prava. Rezultati so tudi nepravilni, ne le, ker ti zahtevki niso v nobeni zvezi s sklenitvijo pogodbe (temveč z njeno spolnitvijo), ampak še iz nastopnega, samostojnega razloga. Ti zahtevki ne spadajo k učinkom (vsebini) pogodbe in niso poslovni (kontraktualni) zahtevki. Saj ne izvirajo volji pogodbenikov; nasprotno iz kršitve te volje po sopogodbeniku. Zatorej je čisto napačno, uporabljati na nje katerokoli kolizijsko normo mednarodnega pogodbenega (poslovnoobligacijskega) prava. Ti zahtevki so marveč neke vrste odškodninski zahtevki v širšem, doslej nerabljenem, pomenu besede (so »reparacije«). Za neobhodno, pri vseh se povračujočo predpostavko imajo oškodovanje pogodbenika po nekem dejanju ali nehanju (dasi nekrivdnem). Mednarodno pravo jih mora zato presojati po analognem pravnem redu, po katerem presoja pravice in obveznosti iz mednarodnih civilnopravnih deliktov: *lex loci delicti commissi*, ki jo tukaj prekrstimo v *lex loci laesionis* (*contractus*). Ker se pa vsaka obveznost krši tam, kjer bi se bila morala spolniti, je *lex loci laesionis* identična z *lex loci solutionis*. Po tem argumentiranju je *lex loci solutionis* edini pravilni pravni red za presojanje nastanka, vsebine, obsega in prestopa teh (reparacijskih) zahtevkov. Vsaka druga kol. norma za nje se mi zdi napačna; ne le *lex loci stipulationis*, tudi *lex domicilii communis* ali *lex domicilii oškodovanega* ali škodujočega pogodbenika (kadar ni

identična z *lex loci solutionis*). Višina zakonitih zamudnih obresti se presoja torej vedno po pravnem redu kraja, kjer bi se bil moral denarni dolg pravočasno poravnati.

8. Sedaj šele, ko smo ugotovili prednosti pravilno razumljene kol. norme *legis loci contractus* pred drugimi, naj pristopim k resolucijam in sklepom uvodoma omenjenih kongresov in konferenc iz l. 1926—1928 in ocenim sprejemljivost ali nesprejemljivost od njih, za mednarodno kupoprodajo (premičnin) predlaganih kol. norm. V bistvu so se vse resolucije in sklepi zedinili na nastopno načelno, dve izjemni in dve specialni kol. normi:

1.) Načeloma naj se mednarodne kupoprodaje presojajo po pravnem redu prodajalca, t. j. kraja njegovega stalnega bivanja (če je trgovec ali obrtnik, kraja njegovega podjetja); 2.) *a)* Kadar pa poišče prodajalec (osebno ali po zastopniku) za sklenitev kupoprodaje kupca na njegovem bivališču ali *b)* kadar ima prodajalnico v kupčevem pravnem območju, naj velja pravni red kupca, t. j. kraja njegovega stalnega bivanja (če je trgovec ali obrtnik, kraja kupčevega podjetja); 3.) *a)* Za tkzv. stavljenje blaga na razpolago naj velja pravni red na kraju preiskave dobavljenega blaga, *b)* za kupoprodaje, sklenjene na borzi, sejmu, javnem trgu, na dražbi ali na podlagi sodne odredbe, *lex loci stipulationis*. — K tem kol. normam so predlagani še razni amandmaji; do bodoče sedme haaške zasebnopravne konference se bodo resolucije šeste in amandmaji ponovno pretresli, nakar bodo kol. norme na bodoči haaški konferenci sprejete v kolektiven mednarodni dogovor.

Kakor vidimo, tudi te kol. norme niso iz enega kova in se ozirajo na prvi videz prav malo na *lex loci contractus*. Na *locus contractus* navezujeta izrečno le obe specialni kol. normi pod št. 3.). Da se morajo jamčevalni zahtevki (ne le stavljenje na razpolago) ravnati lege *loci solutionis*, soglaša z mojimi izvajanji pod 7). Da se bodo presojale borzne, sejmske, tržne kupoprodaje in sl. lege *loci stipulationis*, bo pravilno tedaj, kadar bo spolnitveni kraj identičen s sklenitvenim; sicer bo pravilnost le delna (za sklenitveni, ne za spolnitveni posel). Načelna kol. norma št. 1) in obe izjemni št. 2) navezujeta po svojem besedilu na kraj stalnega bivanja (podjetja) prodajalca

oz. kupca. Prvo tedaj, kadar je prišel (kakor običajno) kupec kupit k prodajalcu, drugo, kadar je prodajalec poiskal kupca ali kadar ima prodajalnico v kupčevem področju. Za skoro vse te primere bo rezultat ta, da bo kupoprodajo obvladovala *lex loci stipulationis*. Zopet je ugotoviti, da bodo kol. norme pravilne le tedaj, kadar bo spolnitveni kraj identičen s sklenitvenim; sicer bodo pravilne za sklenitveni, nepravilne za spolnitveni posel. — Izmed amandna - predlogov terja najzanimivejši kol. normo legis plačilnega kraja za vse »plačilne modalitete«. Če bo sprejet, bo to drugi primer priznavanja merodajnosti legis loci solutionis. Tudi to bo še premalo, ker se mora zagotoviti legi loci solutionis obvladovanje vsega spolnitvenega posla ter vseh, iz kršitve pogodbe nastajajočih reparacij.

Kriminalno-pedagoški smotri v mladinskem pravu.

Univ. prof. Aleksander Maklecov. Ljubljana.

Težnja, da se nadomesti kazen z vzgojnimi sredstvi v področju borbe zoper mladinsko zločinstvo, je pridobila v naši dobi skoro splošno priznanje. To vendar ne pomenja, da smo na jasnem glede notranjega bistva te zahteve. Poglobitev v ta problem nas postavlja pred številne težkoče in zamotana vprašanja, na katera niti teorija niti praksa še nista dali povsem zadovoljivega odgovora.

Močno gibanje v prid koreniti preosnovi kazenskega postopanja in kazenskega prava, kolikor se tičeta mladine, je bilo plodno in je že prineslo obilo sadu. Toda glavne zahteve so se do zadnjega časa nanašale na to, da se ukinejo različne zastarele norme in institucije. Res je bilo nujno potrebno, bi rekli, razčistiti polje za novo in odgovorno delo. Šele tedaj, ko so prišli kot prvi orači mladinski sodniki, socialni delavci v področju zaščite mladine in vodje zavodov za prisilno oziroma skrbstveno vzgojo, se je izkazalo, da se vrste in kopičijo pred njimi novi problemi ter nove praktične naloge, ki jih stavlja na dnevni red moderna zakonodaja.